

TRØNDELAG SENTERPARTI

Fylkestingsprogram 2019-2023

Programkomiteens forslag

6 Innledning.

7 Senterpartiets fylkesprogram beskriver hvordan vi ønsker at Trøndelag skal
8 utvikle seg fram mot 2030. Fylkeskommunen skal være en samfunnsutvikler
9 som støtter alt positivt arbeid som gjøres i Trøndelag. Uavhengig av om det
10 gjøres av innbyggere, frivillige organisasjoner, privat næringsliv eller det
11 offentlige skal vi bidra aktivt til positiv samfunnsutvikling og verdiskaping i
12 vårt mangfoldige fylke.

13 Senterpartiet vil støtte opp under trønderne samtidig som fylkeskommunen
14 skal ta egne initiativ og være pådriver utover det, slik at vi kan lykkes med å
15 bygge det nye fylket sammen.

16 Trøndelag er et stort og mangfoldig fylke med en storslått natur og rike
17 naturressurser. Kombinasjonen av muligheter gitt av naturen og menneskets
18 ønske om utvikling og foredling av ressursene har gitt oss det Trøndelag vi
19 kjenner i dag. Da har vi ansvaret for å forvalte ressursgrunnlaget slik at også
20 kommende generasjoner kan nyte godt av dette

21 Senterpartiet vil at Trøndelag fylkeskommune styrker sin rolle som
22 samfunnsutvikler. Det vil kreve mye fra både politikere og ansatte hvis vi
23 skal lykkes med samspillet mellom innbyggere, frivilligheten, næringslivet og
24 det offentlige. Det er ingen selvfølge og må jobbes med hver dag for at vi skal
25 kunne lykkes med å ta denne rollen i årene som kommer.

26 **SENTERPARTIETS VERDIGRUNNLAG:**

27 Senterpartiet vil bygge samfunnet nedenfra. Vi vil arbeide for et samfunn
28 der mennesker kan utvikle seg fritt. Samfunnskontrakten skal oppfylles
29 av myndige mennesker som tar ansvar for eget liv, for fellesskapet og for
30 naturen. Senterpartiets verdigrunnlag er den kristne og humanistiske
31 kulturarven. Hvert menneske er unikt og uerstattelig, og menneskeverdet
32 er ukrenkelig og overordnet andre verdier.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41

I tillegg til verdigrunnlaget vårt har vi definert 4 rettesnorer:

1. Vi anerkjenner og støtter oppunder lokale initiativ for en positiv samfunnsutvikling i Trøndelag.
2. Vi vil ha et likeverdig tjenestetilbud for alle innbyggere i Trøndelag.
3. Vi fatter våre beslutninger basert på lokal kunnskap og medvirkning.
4. Vi skal ha statlige løsninger og gjøre politiske avklaringer som tjener Trøndelag.

Det er disse verdiene og rettesnorene vi skal bruke for å utvikle Trøndelag med livskraft, bærekraft og konkurransekraft fram mot 2030, under parolen «**Trønder I lag**» - der Senterpartiet skal være «**Nær folk**».

1. Trøndelag 2019- 2030.

Det viktigste grunnlaget for at man skal kunne ha et godt liv er at man kan skape noe i et større felleskap. At man får brukt sin arbeidsinnsats ut fra de forutsetningene som den enkelte har. Det å skape gjennom læring, deltakelse og arbeid gir mestringsfølelse som er viktig for enkeltmennesket.

Det er svært viktig at næringslivet har rammevilkår for å utvikle seg. Det finnes ikke én løsning på en slik utfordring, men krever en bred innsats som dreier seg om å utvikle kunnskap til den enkelte innbygger og arbeidstaker. Å samhandle gjennom kunnskapsdeling blir en naturlig måte å tilegne seg ny kunnskap i hverdagen på, fra skole til næringslivet. Derfor har det stor betydning hvordan skolen tilpasser seg de kravene som det trønderske næringslivet har for å kunne ha konkurransekraft i en globalisert verden.

Dette dreier seg også om hvordan kommunikasjonene i fylket er og mulighetene for å ta seg frem på en trygg, effektiv og miljømessig god måte, slik at arbeidsregionene utvides og produserte varer kan nå sine markeder trygt og effektivt. Dette vil kreve en stor innsats innenfor samferdsel de kommende årene både innad i fylket og ut mot resten av verden. Vi skal styrke konkurransekraften med ny kunnskap og ny teknologi.

To universitet, flere forskningsmiljø i verdensklasse og et fremoverlent næringsliv gir oss et godt grunnlag for å være et fylke med livskraft, bærekraft og konkurransekraft i 2030.

1 Ung i Trøndelag:

2

3 Mulighetene for dagens ungdommer er store, men samtidig ligger det et stort ansvar på dem
4 i framtida. Det venter store klimautfordringer samtidig som man skal videreutvikle
5 næringslivet med nye arbeidsplasser i årene som kommer. Digitaliseringen og robotiseringen
6 av vår hverdag er i full gang, og dette gir grunnlag for gode forutsetninger for å lykkes i
7 omstillingen med kunnskap, naturressursene og mennesker som vil utrette noe.

8

9 Demokratiforståelsen for våre unge er en kontinuerlig læringsprosess mellom generasjoner,
10 og det at vi bor i et fritt og uavhengig demokrati er helt grunnleggende for en positiv
11 samfunnsutvikling. Senterpartiet er opptatt av å legge til rette for at ungdom i fylket skal
12 kunne utvikle sin demokratiforståelse, og dette må gjøres gjennom inkludering, dialog og
13 samhandling. Dette vil vi blant annet sikre gjennom at alle ungdommer i Trøndelag skal ha
14 tilgang til aktive ungdomsråd i sin hjemkommune, noe som er viktig for at ungdom skal ha et
15 eget uavhengig talerør. Alle ungdomsrådene skal ha mulighet til dialog med kommunestyret
16 eller formannskapet i sin kommune minst én gang pr. år. Det vil gi økt påvirkningskraft og
17 samhandling mellom ungdom og folkevalgte på lokalt nivå. Senterpartiet vil gjeninnføre en
18 årlig ungdomskonferanse der ungdomsråd fra kommunene, TRØBUR, ungdommens
19 fylkesutvalg og politikere møtes.

20

21 **2. Utdanning og FOU.**

22 Videregående opplæring:

23

24 Videregående opplæring skal gi elevene en meningsfull skolehverdag som gir mestring og
25 fremmer lærelyst. Utdanningen skal være nyttig for både næringslivet og samfunnet
26 forøvrig. Gjennom å sikre at flere ungdommer gjennomfører videregående utdanning og
27 arbeide for å hindre frafall vil vi styrke ikke bare den enkelte elev, men også sikre nødvendig
28 kunnskap og arbeidskraft som fylket trenger. Utvikling av den videregående skolen må skje i
29 tett samarbeid med næringslivet, høyere utdanning og kommunene. Dette samarbeidet
30 sikrer at fylkeskommunen kan tilby de utdanningsvalgene som næringslivet etterspør.
31 Samtidig vil vi arbeide for å sikre utdanningsvalg innen små håndverksfag og lignende
32 grupper. Samhandling med kommunene skal styrke rådgivningen i grunnskolen, og sikre
33 bedre utdanningsvalg hos den enkelte elev.

34

35 Høyere utdanning:

36

37 Senterpartiet ønsker at flere tar utdanning utover videregående skole. Yrkesrettet utdanning
38 og fagutdanning, inkludert fagskolene, må gis tilstrekkelige ressurser. At flere tar høgskole –
39 og universitetsutdannelse bidrar også til å styrke den trønderske produktiviteten og gir
40 konkurransefortrinn. Studentenes kunnskap vil være svært viktig for å bidra til nytenkning og
41 for å kunne utvikle det trønderske samfunnet. En kunnskapskultur der alle er på samme lag,
42 vil være et konkurransefortrinn for næringsliv og offentlig sektor i årene som kommer.

1 Senterpartiet mener at høyere yrkesfaglig utdanning skal dekke arbeidslivets
 2 kompetansebehov lokalt, regionalt og nasjonalt, og bli en større del av utdanningssystemet.
 3 Flere studenter skal ta høyere yrkesfaglig utdanning.

4 Vi har to universitet i vårt fylke. Utdanningstilbudene innen høyere utdanning ved NTNU og
 5 Nord Universitet er svært viktige for Trøndelag. NTNU er et internasjonalt orientert
 6 universitet med en teknisk-naturvitenskapelig hovedprofil. Nord Universitet sin styrke innen
 7 praksisnær profesjonsutdanning og med sin desentraliserte struktur er viktig for å sikre
 8 utdanningstilbudet i hele fylket. Det er viktig at Nord Universitet beholder sin status som
 9 universitet.

10

11 God samhandling mellom utdanningsinstitusjonene, forskningsmiljøene og nærings- og
 12 arbeidslivet bidrar til et mer målrettet og praksisnært utdanningstilbud.

13 Som regional utviklingsaktør skal fylkeskommunen bidra til en tettere dialog mellom
 14 arbeidsliv og kunnskapsinstitusjoner, og dermed legge til rette for utvikling av mer relevante
 15 utdanningstilbud i hele fylket. Det er også en klar forventning at Trøndelags to universiteter
 16 inntar en aktiv rolle i relevante partnerskap.

17

18 **Senterpartiet vil:**

- 19 ● Opprettholde en desentralisert skolestruktur, slik at ungdommene kan ta
 20 videregående utdanning i nærheten av sitt hjemsted.
- 21 ● Videreføre nærskoleprinsippet.
- 22 ● Styrke arbeidet med innovasjon og entreprenørskap i den videregående skolen.
- 23 ● Arbeide for å styrke samspillet mellom skole og arbeidsliv, herunder styrke
 24 lærlingeordningen.
- 25 ● Utvikle yrkesveiledningstjenesten i skolen. Fylkeskommunen må styrke samarbeidet
 26 med kommunene og ha tett kontakt med ungdomsskoleelevene i god tid før de skal
 27 søke plass i den videregående skolen.
- 28 ● Bedre skolehelse- og rådgivningstjenesten i den videregående skolen, bl.a. ved
 29 styrking av helsesykepleiertjenesten, og med særlig fokus på psykososial helse.
 30 Rådgiverens tid til allianse- og relasjonsarbeid i skolen må styrkes.
- 31 ● Gjennomgå skoleskyssordningen med sikte på en modernisert ordning som er bedre
 32 tilpasset dagens behov og trafikkmønster.
- 33 ● Legge til rette for økt regionalt faglig og praktisk samarbeid mellom de videregående
 34 skolene.
- 35 ● Arbeide for å få flere hospiteringsdager for ungdomsskoleelever og gi alle mulighet til
 36 å hospitere på de linjene man ønsker på videregående.
- 37 ● Arbeide for å endre fraværs grensa til at den blant annet ikke skal gjelde for
 38 kjøretimer, at den skal være mer fleksibel for fag man har én gang i uka, og at man
 39 skal kunne få fraværsmelding fra helsesykepleier.
- 40 ● At ungdommen skal ha en representant i Regionalt Lærlingeråd.
- 41 ● Arbeide for full dekning av lærlingeplasser.
- 42 ● Ha en tettere oppfølging av lærlinger ute i bedriftene.
- 43 ● Ha et tettere samarbeid mellom lærling og skole.

- 1 ● Sikre krav om lærlinger i alle anbudskontrakter.
- 2 ● Arbeide for tettere samarbeid mellom de videregående skolene og aktuelle bedrifter
- 3 i nærområdet. Dette gjelder særlig yrkesfagene.
- 4 ● Arbeide for at linjetilbudet ved de ulike videregående skolene skal samsvare med
- 5 aktuelle jobbsektorer i nærområdet, og dette må være tilpasset lokalt næringsliv og
- 6 fremtidens behov.
- 7 ● Arbeide for å forbedre bruken av IKT i skolen.
- 8 ● Styrke seksualundervisningen, slik at man forebygger og avdekker overgrep samt gir
- 9 ungdom et sunt forhold til egen seksualitet. Dette må skje i nært samarbeid med
- 10 kommunale ungdomsråd, og ved å bruke interesseorganisasjoner som f.eks. SMISO,
- 11 MOT osv. i undervisningen.
- 12 ● Ha en systematisk veiledningsordning for nyutdannede lærere i den videregående
- 13 skolen.
- 14 ● Prosjektere et nytt skoleskip som kan bidra til å samle plast og annet søppel langs
- 15 kysten.
- 16 ● Styrke fagskolene.
- 17 ● Styrke arbeidet knyttet til Råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA).
- 18 ● Styrke samarbeidet mellom universitetsmiljøene og de videregående skolene.
- 19 ● Arbeide aktivt for å fortsatt opprettholde desentraliserte universitetscampus i hele
- 20 fylket.
- 21

22 **3. Næringsliv - verdiskaping på trønderske ressurser.**

23 Trøndelag har bygd sin økonomi på klok bruk og forvaltning av fylkets rike naturressurser.
 24 Vår evne til å ta naturen i bruk for å skape et bedre samfunn er grunnlaget for det gode liv
 25 de fleste av oss lever i dag. Historien viser at det er vanskelig å forutse hvilke næringer som
 26 blir viktige i framtida. Senterpartiet mener likevel det er rett å prioritere vekst i våre
 27 naturbaserte næringer og utvikle teknologi i forbindelse med dem. Til det trenger vi en
 28 kunnskapsrik, arbeidsvillig og nytenkende befolkning som makter å se potensialet som
 29 finnes. Godt utdannete innbyggere, god infrastruktur og gode samfunnsinstitusjoner over
 30 hele fylket er forutsetninger for et lønnsomt næringsliv.

31 Det er viktig å gi rom for innovasjon og gi rom for at nye næringer kan skapes. Samtidig vil vi
 32 verne om de tradisjonelle næringene i Trøndelag.

33 Senterpartiet vil ha et trøndersk arbeidsliv med ordnede forhold og plass til alle med hel eller
 34 delvis arbeidsevne. For å underbygge dette støtter vi opp om trepartssamarbeidet og
 35 avtalen om inkluderende arbeidsliv.

36

37 Næring og næringsutvikling handler om samfunnsutvikling. Et godt sted å bo og arbeide er
 38 også et godt sted å besøke. Næringslivet i Trøndelag er bredt og mangfoldig, med foredling
 39 av råvarer gjennom verdikjeder fra jorda, skogen, fjellet og havet. Trøndelag produserer ca.
 40 20 % av den totale norske landbaserte matproduksjonen i tillegg til ca. 20 % av den norske
 41 lakseproduksjonen. Vi eksporter derfor mengder av råvarer til andre landsdeler og til
 42 utlandet. Matforedling hos små og mellomstore foretak, ofte i tilknytning til gårdsbruk har

1 bidratt til at Trøndelag er plassert på det nasjonale kartet for opplevelser,
2 lokalmatproduksjon og reiseliv.

3

4 **Senterpartiet vil:**

- 5 • Sørge for en god samfunnsmessig infrastruktur som forutsetning for
- 6 næringsutvikling i hele fylket.
- 7 • Utnytte fylkets sterke FoU-miljøer som drivkraft for næringsutvikling.
- 8 • At fylkeskommunen tar en tydelig rolle som næringsutvikler for hele fylket.
- 9 • Arbeide for en økning i regionale utviklingsmidler rettet mot små og mellomstore
- 10 bedrifter.
- 11 • Beholde den differensierte arbeidsgiveravgifta for å styrke bedrifter i distriktet.
- 12 • At fylkeskommunen skal ha strenge innkjøpskrav som hindrer
- 13 arbeidslivskriminalitet og sosial dumping, og som bygger opp under et
- 14 velorganisert og seriøst arbeidsliv. Dette krever at fylkeskommunen har
- 15 tilstrekkelig med kompetanse for å sikre kvalitet i innkjøp og etterlevelse av
- 16 kontraktbestemmelser.
- 17 • Bidra til å utvide ordningen «byggebransjens uropatrolje».
- 18 • Vurdere egenregi i forbindelse med nye anbudsrunder.
- 19 • Sikre ansattes lønns – og arbeidsvilkår ved eventuell konkurranseutsetting og
- 20 privatisering.
- 21 • Utnytte ordningen med utviklingskontrakter sammen med lokale aktører ved
- 22 nyanskaffelser, for å bidra til utvikling og bruk av ny, miljøvennlig teknologi, og for å
- 23 styrke konkurransekraften i regionalt næringsliv.
- 24 • Utnytte det handlingsrommet som eksisterer innenfor EØS-avtalen når det gjelder
- 25 alle fylkets ansvarsområder.

26

27 Reiseliv:

28

29 Trøndelags mangfoldige natur og rike historie byr på opplevelser av mange slag.
30 Reiselivsnæringa i Trøndelag står for én av ti arbeidsplasser i næringslivet og er slik en viktig
31 bransje for hele fylket. Reiselivet spiller en viktig rolle i små og større lokalsamfunn både
32 fordi de selv lager mange arbeidsplasser gjennom sesongjobber og helårs sysselsetting. Ofte
33 er dette små og mellomstore bedrifter, gjerne med lokale eiere og ansatte. Reiselivsbransjen
34 utløser også behov for annen tjenesteyting som f.eks. transport, servering, formidling og
35 handel.

36

37 **Senterpartiet vil:**

- 38 • Bruke regionale transportplaner for å legge til rette for kollektivtransport som tar
- 39 hensyn til reiselivets behov.
- 40 • Bidra til å styrke og befeste Trøndelag som Norges lokalmat-fylke.
- 41 • Stimulere til samarbeid mellom ulike aktører slik at de kan dra gjensidig nytte av
- 42 hverandre ved å lage opplevelsespakker (f.eks. «Den gyldne omvei»).
- 43 • Utvikle formidlingen av våre kulturminner med fokus på opplevelse.
- 44 • Bidra til felles markedsføringstiltak.

- 1 • Støtte utvikling av kompetente miljøer som kan bistå oppstartsbedrifter innen
- 2 reiseliv.

3
4

5 Landbruk og mat, skogbruk og rovdyrforvaltning:

6 Landbruket er Trøndelags største næring og er en viktig del av vår natur- og kulturarv, skapt
7 gjennom generasjoners arbeid og utnyttelse av naturressursene. Verdiskapinga i
8 primærlandbruket i Trøndelag er på over 4 mrd. kroner, og det er ca. 18.500 personer som
9 henter sin hovedinntekt fra landbruk eller relaterte næringer i fylket. Dette utgjør over 8 %
10 av sysselsettingen i Trøndelag. Produksjon av melk er den største enkeltproduksjonen i
11 Trøndelag. Senterpartiet har som mål at matproduksjonen i Trøndelag skal øke med 1,5
12 % hvert år. For å nå dette målet må de økonomiske virkemidlene i landbruket styrkes.

13

14 Skognæringa er blant fylkets største eksportnæringer og sikrer verdiskaping over hele fylket.
15 Ved å øke investeringene i skogplanting, skjøtsel og infrastruktur økes CO2-bindingen og den
16 langsiktige karbonlagringen i skogene. Dette gir grunnlag for bedre klima, økt avvirkning og
17 bedre tømmerforsyning til industrien. Trøndelag har en komplett verdikjede innenfor
18 skognæringa og har dermed et godt utgangspunkt for å øke produksjonen og verdiskapinga.

19

20 Det høge konfliktnivået som landbruks- og reindriftsnæringa har i forhold til rovdyr, må
21 reduseres gjennom mer effektivt uttak av skadegjørere og reduksjon av rovdyrbestandene.
22 Det skal ikke forekomme rovvilt med skadepotensiale i prioriterte beiteområder for husdyr
23 og i kalvings-områder for rein. Vi må intensivere beitebruken for å hindre gjengroing av de
24 artsrike beitemarkene og for å bevare artsmangfoldet, bl.a. ivaretagelse av livsviktige
25 pollinerende insekter.

26

27 **Senterpartiet vil:**

- 28 • Øke produksjon, sysselsetting og verdiskaping i trøndersk landbruk.
- 29 • Styrke vernet av dyrka og dyrkbar jord.
- 30 • Beholde et lokalt forankret eierskap til jord og utmark og et landbruk drevet av
- 31 sjølstendige bønder.
- 32 • At den betydelige volumproduksjonen vi har i Trøndelag må kombineres med
- 33 videre utvikling av små og mellomstore bruk slik at alle naturgitte ressurser kan
- 34 nyttes til matproduksjon.
- 35 • Støtte lokal foredlingsindustri og småskala-foredling for å skape flere
- 36 arbeidsplasser i matproduksjonen.
- 37 • At bruk av tre, både i offentlige bygg og som bioenergi må økes. Dette vil lagre
- 38 karbon i bygg, bedre energiutnyttelsen og bidra til bedre tømmerpriser, som
- 39 igjen gir økt hogst og stabil leveranse av virke til industrien.
- 40 • Arbeide systematisk for at landbruket skal gjøres i stand til å redusere
- 41 klimaavtrykket pr. produsert enhet.
- 42 • Prioritere informasjon og støtte på drivernettverket til skogeierne.

- 1 • Støtte infrastrukturbyggingen i skogene og fjerne flaskehalser på offentlige
- 2 veier. Dette har også stor betydning for andre viktige samfunnssektorer som
- 3 energiutbygging, beredskap, forsvar, friluftsliv og miljøforvaltning.
- 4 • Støtte opp om Skognærings nærings- og nettverksutvikling, jfr. Arena Skog-
- 5 prosjektet.
- 6 • Dagens beitesoner skal videreføres, og rovdyrsonene skal ikke utvides.
- 7 • Legge til rette for beiting i utmark for å hindre gjengroing og for å utnytte
- 8 utmarksressursene i matproduksjonen. Kulturlandskap med rekreasjonsverdi skal
- 9 tas vare på.
- 10 • Støtte rovviltnemndas arbeid gjennom den vedtatte forvaltningsplanen.
- 11 • Ha et effektivt uttak av alle skadedyr selv om ikke bestandsmålene er nådd.
- 12 • Sikre rettferdige erstatningsordninger ved tap til rovvilt, og arbeide for å gi
- 13 grunneiere full erstatning ved beitenekt og tap av næringsgrunnlag dersom
- 14 husdyrholdet må oppgis.
- 15 • Ha en rovdyrforvaltning som sikrer den sørsamiske tamreindrifta.

16

17 Industri:

18 Industrivirksomheten i Trøndelag har en lang og mangfoldig historie. Her kan nevnes

19 kalkforekomstene i Trøndelag som er blant de største i Europa, og som har gitt stor

20 verdiskaping i mange tiår. Andre steder i fylket har andre naturressurser gitt oss grunnlag for

21 mange arbeidsplasser og stor sysselsetting. Landbruket og skogressursene har også vært

22 delaktige i å utvikle industrien som bransje i fylket. Trøndelag har flere industriklynger som

23 har utmerket seg på nasjonalt nivå, og både Verdal og Orkanger utvikler seg kontinuerlig

24 som store industriklynger. Havna spiller en viktig rolle som knutepunkt for transport av varer

25 på båt til de store industribedriftene. Koblingen mellom industri og kunnskapsmiljøene vil

26 bli mer og mer viktig i årene som kommer. Bedriftene må være i stand til å ta i bruk ny

27 teknologi og ny kunnskap for å utvikle seg videre i takt med behov og etterspørsel.

28 Senterpartiet ønsker å legge til rette for at industrien i fylket får mulighet til å skape flere

29 arbeidsplasser og større verdiskaping samtidig som bedriftene tar en aktiv rolle og et bevisst

30 eierskap til et klimavennlig næringsliv.

31 **Senterpartiet vil:**

- 32 • Legge til rette for videre utvikling av mineralnæringa, og sikre at verdier som skapes
- 33 fra mineralutvinning kommer lokalsamfunnene til gode.
- 34 • Aktivt bruke arealplanlegging i samarbeid med kommunene som tilrettelegger for
- 35 vekst og verdiskaping i industriområder.
- 36 • Sikre og utvikle gode transportkorridorer for varer til og fra industriområdene.
- 37 • Støtte utvikling av ny klima - og miljøvennlig teknologi, nye produkter og grønne
- 38 arbeidsplasser i hele fylket, basert på landsdelens fornybare ressurser og kompetanse.

39

40

1 Havbruk og fiske:

2 Fiskeri, havbruk og den tilknyttede servicenæringen bidrar sterkt til verdiskaping langs hele
 3 Trøndelagskysten. Trøndelag er landets største oppdrettsfylke. Potensialet for videre vekst
 4 er stort både innenfor lakseoppdrett og oppdrett av nye arter. Infrastruktur er en utfordring
 5 for disse næringene. Transport av produktene går langs de trønderske veiene, og behovet
 6 for utbedringer av veinettet øker i takt med større produksjon. Næringa har også behov for å
 7 tiltrekke seg arbeidskraft med rett kompetanse til regionen, og ved etter- og
 8 videreutdanning av ansatte. Samspillet med offentlig sektor (kommune, fylkeskommune) er
 9 viktig både for å tilrettelegge infrastruktur, og for å skape bolyst slik at det blir attraktivt å
 10 leve og bo nært arbeidsplassen.

11

12 **Senterpartiet vil:**

- 13 • Bedre rammebetingelsene for næringa ved å utvikle tjenlig infrastruktur og
- 14 samfunnsinstitusjoner der produksjonen foregår.
- 15 • At kystfiskernes områder og ressursgrunnlag må sikres for nåværende og kommende
- 16 generasjoner.
- 17 • Bidra til å videreutvikle oppdretts- og fiskerinæringa på en miljømessig bærekraftig
- 18 måte.
- 19 • Opprettholde og videreføre føringstilskuddsordningen for fisk.
- 20 • Arbeide for at havbruksfondet tilgodeser de kommunene som avgir areal og
- 21 naturressurser og investerer i infrastruktur for havbruksnæring.
- 22 • At det må stimuleres til god dialog og tillit mellom forvaltning, oppdrettere,
- 23 sjølaksfiskere og elvegrunneiere, At det fortsatt må forskes på og stimuleres til ny
- 24 teknologi innenfor oppdretts- og nye næringer, herunder utvikling av fiskefor basert på
- 25 lokalt råstoff. Forurensings-problemene i oppdrettsnæringa må løses.
- 26 • Støtte tiltak som kan stoppe utflagging av produksjonen og legge til rette for at
- 27 produksjonen kan forbli i Norge.

28

29 Utvikling, omstilling og nyskaping:

30 Forskning, utvikling og innovasjon (FoUI) er viktig for framtidig konkurransekraft og vekst i
 31 næringslivet. Senterpartiet støtter utvikling av møteplasser der den vitenskapelig baserte
 32 kunnskapen møter den erfaringsbaserte kunnskapen. Der kan det utvikles nye ideer,
 33 arbeidsmetoder og samarbeidsrelasjoner til nytte for både bedrifter og offentlig forvaltning.
 34 Samtidig er det viktig å stimulere til bedriftsetableringer og støtte entreprenører og
 35 næringsutviklere som tør å satse på nye ideer, produkter og markeder. Næringsutvikling gir
 36 meningsfulle og attraktive arbeidsplasser som bidrar til bosetting i hele fylket. Et lokalt og
 37 kompetent tiltaksapparat som er tett på næringslivet vil gjøre det lettere for bedrifter i hele
 38 fylket å satse mer på innovasjon og utvikling. Miljø- og klimaproblemene er globale, men lokal
 39 nyskapingsevne for å begrense disse problemene er svært viktig.

40

41

42

43

1 Senterpartiet vil:

- 2 • Styrke eksisterende næringsklynger og næringshager og arbeide for å utvikle
- 3 kompetansemiljøer som er attraktive for næringslivet og for ungdom med høyere
- 4 utdanning.
- 5 • Fremme samarbeidsprosjekter mellom næringsliv, innovasjonsmiljøer, FoU-
- 6 institusjoner og offentlig sektor.
- 7 • Fremme innovasjon i skognæringa for å bidra til klimasmart utnyttelse av
- 8 skogressursene.
- 9 • Fremme utvikling av nye samarbeidsprosjekter mellom reiseliv, lokalmatnæring og
- 10 kulturliv.
- 11 • Bidra til økt verdiskaping fra havbruk og fiskeri ved teknologiutvikling for å oppnå større
- 12 lokal foredling.
- 13 • Arbeide for å flytte forvaltningen av deler av Statens Pensjonsfond Utland til Trøndelag.

14

15 4. Kultur og idrett.

16 Trøndelag er det fylket der idretts- og kulturlivet blomstrer både i bygd og by, og bidrar til
 17 god folkehelse, identitetsbygging og bolyst. Trøndelag dyrker mangfoldet innen kultur, og
 18 dyrker fram morgendagens profesjonelle og frivillige kultur- og idrettsutøvere.

19 Trøndelag skaper historie både gjennom idrett og kultur, i samsvar med fylkestingets visjon
 20 «Vi skaper historie». Idrett, kunst og kultur er, og skal fortsatt være, en viktig drivkraft for
 21 samfunnsutvikling i Trøndelag.

22 Innbyggere i hele Trøndelag skal ha tilgang på gode kulturelle opplevelser utført av
 23 profesjonelle utøvere. Kulturelle opplevelser har betydning for folkehelse og livskvalitet,
 24 både gjennom å kunne oppleve profesjonelle utøvere i ulike «disipliner», men også gjennom
 25 mestring og utvikling av eget talent. Det å delta i kulturelle aktiviteter er også viktig for å føle
 26 tilhørighet til lokalsamfunnet, og bidrar til inkludering.

27

28 Det er viktig å anerkjenne ildsjelene for deres innsats, og legge forholdene til rette for frivillig
 29 sektor, slik at det også i framtida er interessant og attraktivt å gjøre en frivillig innsats. Det er
 30 spesielt viktig å inkludere ungdommene i frivillige lag og foreninger, og gi dem ansvar og
 31 medbestemmelse.

32

33 Kulturelle opplevelser og arrangement er en viktig del av reiselivsfylket Trøndelag. Trøndelag
 34 er også god på store idrettsarrangement. De mange idrettsmesterskap, festivaler, spel og
 35 andre arrangement gir viktige inntekter for lokalt næringsliv, og bidrar til et positivt
 36 omdømme for Trøndelag. Det er viktig at det nye Trøndelag kjenner eierskap til
 37 arrangementer i hele fylket, og at fylkeskommunen bidrar aktivt til dette.

38 Fylkets museer har en viktig rolle i å formidle historie, og å ta vare på gjenstander og
 39 bygninger og arealer med historisk verdi. Historielag i hele fylket gjør en viktig jobb med å
 40 dokumentere lokal historie. Senterpartiet mener at fylkeskommunen aktivt må støtte opp

1 om lokale initiativ som bidrar til å dokumentere og videreformidle historien til våre
2 etterkommere.

3 Bibliotekene utgjør en viktig arena for å gi barn og unge leseglede, leseferdigheter og
4 lærelyst, som er en god investering for fremtiden. Bibliotekene gir gode muligheter for
5 egenutvikling. Bibliotekene er også viktige møtearenaer for folk i alle aldre, ikke minst for
6 innflyttere og innvandrere. Mange bibliotek tilbyr også en digital møtearena for innbyggere.
7 Det er viktig at fylkeskommunen ved fylkesbiblioteket fortsetter det gode samarbeidet med
8 kommunene, bidrar med kunnskap og legger til rette for mer samarbeid gjennom nettverk
9 og prosjekter. Fylkesbiblioteket har i samarbeid med andre bidratt til flere bøker på samisk.
10 Dette er viktig arbeid både for et bedret tilbud, men også som ledd i å bevare det sørsamiske
11 språket. Den samiske befolkningen må få et bredere boktilbud på samisk.

12 Kultur - og bokbussen er også et viktig tilbud i Trøndelag. Bokbussen tar biblioteket nærmere
13 eldre hjemmeboende og andre som av ulike årsaker har problemer med å oppsøke et
14 bibliotek. Kulturminner er en viktig del av formidlingen av historie. Bygninger, gravhauger og
15 andre kulturminner bør tas vare på. I tillegg til kommunenes kulturminneplaner, bør
16 Trøndelag fylkeskommune i samarbeid med museene være pådrivere for kartlegging og
17 bevaring av kulturminner, og bidra med økonomisk støtte og kompetanse.

18 **Senterpartiet vil:**

- 19 • Støtte opp om den trønderske frivilligheten, både gjennom kompetanse, økonomi og
- 20 anerkjennelse av den innsatsen som legges ned for livskraftige lokalsamfunn.
- 21 • Sikre nok ressurser til at Turneteateret kan turnere i alle deler av fylket.
- 22 • Støtte idrettsanlegg og kulturbygg, og utvikling av disse, i alle deler av fylket.
- 23 • Støtte mindre oppgraderinger til dagens standard på eksisterende kulturbygg.
- 24 • Støtte opp om de mange ungdomslag som skaper viktige sosiale arenaer i grendene.
- 25 • Støtte regionale, nasjonale og internasjonale idretts- og kulturarrangement i hele
- 26 fylket.
- 27 • Hedre og anerkjenne ildsjeler både innen idrett, kultur og ungdomsarbeid for øvrig.
- 28 • Tilby kompetansepåfyll for styrer i frivillige lag og foreninger gjennom kurs og
- 29 nettverkssamlinger.
- 30 • Bidra til oppmerksomhet rundt matkultur og tradisjoner som en viktig del av
- 31 Trøndelags identitet og kultur.
- 32 • Bidra til kunnskapsdeling mellom frivillig sektor fra alle deler av fylket.
- 33 • Videreføre den kulturelle spaserstokken.
- 34 • Videreføre den kulturelle skolesekken.
- 35 • Øke tilgjengelighet på et vidt spekter av kunstformer i hele fylket. Konseptet som er
- 36 skapt rundt Vrimmel-festivalen i Namdalen må videreutvikles til å bli et tilbud til
- 37 distriktene i hele Trøndelag.
- 38 • Utnytte distriktsmusikernes kompetanse i hele fylket, og arrangere samlinger for
- 39 talentfulle musikere.
- 40 • Ha et stipend for spesielt talentfulle idrettsutøvere eller kulturutøvere.
- 41 • Arrangere skyss fra distriktene til sentrale arrangement, spesielt der
- 42 kollektivtransporttilbudet er marginalt.

- 1 • At fylkeskommunen skal være en aktiv støttespiller til etablerte festivaler,
2 samarbeide om arrangement i tilknytning til festivalene, og utnytte disse arenaene til
3 egne møter og aktiviteter.
- 4 • Ha gode støtteordninger for bevaring av kulturminner i Trøndelag.
- 5 • Arbeide for å redusere den økonomiske belastningen til grunneiere ved funn og
6 utgravninger av kulturminner.
- 7 • Støtte opp om museene i Trøndelag, ved prosjekter og aktiviteter som dokumenterer
8 og viderefremidler historien i hele fylket.
- 9 • At alle trøndere får mulighet til å delta i planleggingen av 1000-årsjubileet for Olsok i
10 2030. Fylkeskommunen og kommunene i Trøndelag må bidra til det.
- 11 • Utrede muligheten for å utvikle et kulturkort med rabatter på kulturtilbud som
12 museum og teater.

13

14 **5. Veg, transport og kommunikasjon.**

15 Den fylkeskommunale oppgaven som berører flest av fylkets innbyggere er veg, transport og
16 kommunikasjon. Samferdselspolitikken er viktig for utviklingen av Trøndelag fram mot 2030.
17 Befolkningsøkningen i Trondheimsregionen krever langsiktig planlegging innenfor både
18 vegutbygging og kollektivtrafikk. Det må legges til rette for god distriktsutbygging gjennom
19 effektive transportløsninger i hele det vidstrakte Trøndelag. Regional utvikling krever gode
20 veier, sammenhengende kollektivtransport og gode nettløsninger.

21

22 Som reisende trøndere må også vi ta vår del av reduksjonen av klimautslipp. Dette skal vi bidra
23 til gjennom ny teknologi, der det legges vekt på forskning, djerve ideer og
24 bestillingskompetanse. Samtidig skal vi reise innad i fylket på en rimelig, trafikksikker og
25 effektiv måte.

26

27 **Senterpartiet vil:**

- 28 • At fylkeskommunen må tenke nytt i kollektivtrafikken. Kollektivknutepunkter med
29 innfartsparkering gir miljøvennlige løsninger.
- 30 • At ordningen med taxi for tog/buss skal være en løsning som tilfredsstiller brukernes
31 behov uten at det etableres overkapasitet.
- 32 • At tilbudet innenfor bestillingstransport videreutvikles slik at alle i hele fylket har et reelt
33 kollektivtilbud.
- 34 • At Transporttjenesten for funksjonshemmede (TT-ordningen) må organiseres og
35 innrettes slik at ordningen fungerer best mulig for alle brukere av ordningen.
- 36 • Innføre ordningen med «heim for en 50-lapp» i Trøndelag.
- 37 • At det fortsatt skal vektlegges tariffavtale i kollektivtrafikk-anbudene, for å sikre likere
38 konkurransevilkår.
- 39 • Bruke Miljøpakken for å bedre og utvikle veg, bane – og kollektivtilbudet i
40 Trondheimsregionen i samarbeid med de aktuelle kommunene.

- 1 • Bidra til å sikre god styring av Miljøpakken, både politisk og administrativt, slik at
- 2 pengene brukes til bedre trafikkikkerhet, vei og kollektivtilbud.
- 3 • Utrede ulike løsninger for å øke andelen barn og unge som bruker kollektivtilbudet både
- 4 til og fra skole og fritidstilbud. Dette kan f.eks. gjøres ved å øke perioden en enkeltbillett
- 5 er gyldig fra 1,5 til 2 timer, eller ved å redusere prisen på periodekortet for ungdom og
- 6 studenter/lærlinger.
- 7 • Utvide gyldig tid på enkeltbilletter hos AtB til 2 timer.
- 8 • Videreutvikle dagens kollektivtilbud, med sikte på en sone – og prismodell som sikrer
- 9 fortsatt billige reiser med buss, båt og tilbringertjeneste i hele Trøndelag.

10

11 Bane:

12 Trøndere trenger jernbane med høy frekvens for at folk kan bosette seg i et stort område av
13 Trøndelag uten å være avhengig av bil for å komme seg på jobb eller ut på reiser.

14 **Senterpartiet vil:**

- 15 • At ansvaret for Trønderbanen skal overføres til fylkeskommunen ved første
- 16 anledning, og utvides til å omfatte Oppdal og Røros i sør til Grong i nord.
- 17 • Arbeide for hyppigere rutefrekvens på hele Trønderbanen.
- 18 • At strekningen fra Trondheim til Steinkjer/Storlien elektrifiseres.
- 19 • At strekningen fra Ranheim til Hommelvik skal legges som dobbeltspor i tunell.
- 20 • Arbeide for å etablere 2-timersfrekvens mellom Oslo og Trondheim på Dovrebanen.

21

22 Vei:

23 Veiene skal være trafikkisikre og fremkommelige over alt - året rundt, og det skal prioriteres
24 å fjerne flaskehals for å forbedre trafikkflyten og godstransporten. Fylkesveinettet må
25 rustes slik at gods og næringstrafikk fra hele Trøndelag, på en sikker og effektiv måte, kan nå
26 hovedveinettet.

27 **Senterpartiet vil:**

- 28 • Stoppe den negative utviklinga på vedlikeholdsetterslepet på fylkesveiene.
- 29 • Legge opp til en rimeligere metode for å oppgradere fylkesveiene med god
- 30 trafikkikkerhet. Dette betyr at vi ikke alltid kan følge Statens Vegvesens håndbok, men
- 31 benytte forenkla løsninger som er gode nok.
- 32 • Prioritere «en effektiv veg fra nord til sør i fylket».
- 33 • ***Dissens i programkomiteen: Hallem, Nordheim-Viken, Grøntvedt, Myhr Sandlund og***
- 34 ***Heggem ønsker følgende punkt tatt inn:*** Bompengeneinnkrevningen må gjøres mer lik
- 35 mellom de som bruker vegene, og det betyr at elbilene må betale det samme som andre
- 36 typer biler. I første omgang heves satsene for elbil til det høyeste nasjonale bestemte
- 37 nivået, for å gjøre skattleggingen mer rettferdig. Dette kan bidra til at dagens
- 38 bompengesatser kan senkes i Trøndelag. ***Løvik og Ystgaard ønsker ikke punktet tatt inn.***
- 39
- 40 • At fornyingsprogrammet prioriteres foran nybygging.

- 1 • At anbud under vedlikehold og utbygging av vei må brukes for å bygge opp under det
- 2 seriøse arbeidslivet. Det må stilles strenge seriøsitetskrav. Lokale aktører må ha en reell
- 3 mulighet til å vinne anbud.
- 4 • Igangsette arbeidet med en rassikringsplan for Trøndelag.
- 5 • At det etableres flere ladestasjoner for elbiler i Trøndelag.
- 6 • At kun buss og taxi kan benytte kollektivfelt.
- 7 • At det ved veiplanlegging alltid skal prioriteres å unngå veibygging på dyrka mark.
- 8 • Arbeide for fergefrie løsninger i hele fylket der dette er mulig som
- 9 fergeavløsningsprosjekt.
- 10 • For å kunne legge til rette for en mer effektiv næringstransport, må fylkeskommunen delta
- 11 i prosjekt sammen med sjømatnæringen og andre aktører, for å se på muligheter for
- 12 overføring av gods fra vei til båt og bane.

13

14 Trafikksikkerhet:15 **Senterpartiet vil:**

- 16 • Arbeide for at Trøndelag skal defineres som et trafikksikkert fylke, og bidra til at alle
- 17 trønderske kommuner som vil, skal bli trafikksikre kommuner.
- 18 • Starte et målrettet og holdningsskapende arbeid blant barn og unge i samarbeid med
- 19 transportnæringen og andre.
- 20 • Prioritere gang- og sykkelveier, særlig i nærheten av skoler og grendesentre.
- 21 • Tilby et godt kollektivtilbud der hvor fylkesveien defineres som trafikkfarlig.
- 22 • Bruke midtdeler/nedsatt fartsgrense som trafikksikkerhetstiltak.
- 23 • At fylkeskommunen bidrar til at trafikantopplæringen fornyes, f.eks. ved at det
- 24 arrangeres en konkurranse der relevante aktører kan komme med forslag til nye
- 25 løsninger.

26

27 Båt:

28 For mange trøndere er hurtigbåt - og fergeforbindelsene en forlengelse av fylkesveiene som

29 distriktet er helt avhengige av. Et godt hurtigbåt - og fergetilbud tilpasset brukernes behov er

30 viktig for å opprettholde bosetting og bolyst, og for å sikre tilgjengeligheten for tilreisende.

31 Morgendagens skip og hurtigbåter som drives miljøvennlig med fornybar energi, vil være et

32 godt alternativ til vei og tungtrafikk. Ved å stille høye klimakrav overfor sjøtransport kan

33 klimagassutslippene fra denne sektoren reduseres med 80-100 %. Teknologien er tilgjengelig

34 og det haster med å ta den i bruk mens norsk industri og kompetansmiljøene har et

35 internasjonalt forsprang.

36

37 **Senterpartiet vil:**

- 38 • Satse på sjøverts transport for å avlaste fylkesveiene.
- 39 • Arbeide for å utbedre kysthavnene i Trøndelag i samarbeid med kommuner og
- 40 næringsliv.
- 41 • Utrede muligheten for å etablere hurtigbåttilbud mellom Trondheim og Steinkjer.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41

Fly:

Senterpartiet mener at fylkeskommunen gjennom å ta over ansvaret for småflyplassene i fylket kan binde sammen Trøndelag på en bedre måte, ved å opprettholde og forbedre dagens flytilbud. Da må Ørland Lufthavn inn på kortbanenettet og vi må få et bedre flytilbud med en tredje rotasjon mellom Røros og Gardermoen. Tilbudet fra Namsos og Rørvik til Værnes, må opprettholdes og forbedres.

Senterpartiet vil:

- Arbeide for å knytte sammen kortbaneflyplassene Ørland, Rørvik, Namsos og Røros til knutepunktet Trondheim Lufthavn Værnes. Dette vil gi et fornuftig og brukervennlig flytilbud og bidrar til å knytte sammen regionene i Trøndelag.

Digital infrastruktur:

Digital kommunikasjon bidrar til å redusere transportbehovene og gir økt næringsutvikling og trygghet for innbyggerne. God bredbåndsdekning i hele fylket bidrar til å sikre og opprette arbeidsplasser i distriktene. Skoleelever så vel som alle andre innbyggere er avhengige av godt fungerende nettløsninger i en stadig mer digitalisert hverdag.

Senterpartiet vil:

- At alle innbyggere i Trøndelag skal ha god mobildekning og nettilgang.
- Utvikle og utnytte ny teknologi. Det må legges til rette for smidig utbygging på en kostnadseffektiv måte.
- Bidra til gode nettbaserte konferanseløsninger som gir mindre reisebehov for næringsdrivende, administrasjon og utdanningsøkende.
- Stille fylkeskommunal infrastruktur til disposisjon for næringslivet og frivilligheten.

6. Helse.

Folkehelse:

Senterpartiet ønsker å legge til rette for mosjon og bred deltakelse i lokalsamfunnene rundt om i hele Trøndelag. Dette er viktig for både fysisk og psykisk helse. Trøndelag fylkeskommune er ett av ti fylker som er valgt som programfylke for perioden fram til og med 2023. Dette er en viktig satsing hvor mobilisering, samordning og bred innsats er nødvendig for å lykkes.

HUNT-prosjektet som har foregått siden 1980-tallet i norddelen av Trøndelag må utvides til å omfatte hele Trøndelag, og gjennom HUNT 70+ i deler av Trondheim kan man også få tilgang til helsedata fra en storbybefolkning.

1 **Senterpartiet vil:**

- 2 • Legge til rette for tilgjengeliggjøring og tilbakeføring av HUNT 4-data til kommunene,
 3 HUNT 4-undersøkelsen bør utvides til å omfatte hele Trøndelag gjennom et «mini-
 4 HUNT i sørlige Trøndelag».
- 5 • At HUNT 70+ gjennomføres blant befolkningen over 70 år i bydelen Østbyen i
 6 Trondheim for å få tilgang til helsedata fra en storbybefolkning.
- 7 • At fylkeskommunen må bistå kommunene med kompetanse, og med tilskudd til
 8 turstier, merking av løyper og støtte opp om de frivillige lag og organisasjoner som
 9 skaper arenaer og aktiviteter for alle aldersgrupper.
- 10 • At universell utforming legges til grunn ved all planlegging, gjennomføring og
 11 virksomhet i fylkeskommunal regi.
- 12 • At fylkeskommunens etablerte tilskuddsordning til «helsefremmende og
 13 forebyggende arbeid i Trøndelag» utvikles slik at man får en bedre geografisk
 14 fordeling av aktuelle prosjekter.
- 15 • Bidra til at Trøndelag gjennom sin status som programfylke kan lykkes i å nå målet
 16 om bedre livskvalitet og psykisk helse for befolkningen.
- 17 • Oppfordre kommunene til å gjennomføre kunnskapsbaserte tiltak som bedrer barn
 18 og unges psykiske helse og bidrar til rusforebygging.
- 19 • Støtte arbeidet med å oppnå god akuttberedskap i hele fylket.

20

21

22 Tannhelse:

23 Tannhelsetjenesten skal gi innbyggerne mulighet til å bevare en god tannhelse livet ut. Vår
 24 tannhelsetjeneste skal gi alle former for tannbehandling og bidra til økt folkehelse blant
 25 befolkningen.

26 Vi trenger derfor en stabil og god bemanning med tidsriktige klinikker i alle deler av fylket.
 27 En desentralisert tannhelsetjeneste er også viktig for at vi skal kunne nå vår målsetting om
 28 en balansert utvikling av Trøndelag. Tilgang til tannhelsetjenester og andre helsetjenester er
 29 viktig når man skal velge bo- og arbeidssted.

30 **Senterpartiet vil:**

- 31 • Bevare en desentralisert klinikkstruktur.
- 32 • Samarbeide med kommunene om forebyggende tannhelse til barn, voksne og eldre –
 33 i barnehage, skole og institusjon.

34

35